

Form

Programfag kunst

Omfang: 168 timer

Formål og perspektiv

Faget form gir elevene et fundament innen en kunsttradisjon som dreier seg om det romlige, der utforming av forskjellige materialer ved hjelp av diverse teknikker og redskaper står sentralt. Formålet er å kombinere håndverkernes solide materialkunnskap og reproduserende arbeidsprosesser, designernes idéutvikling og problemløsning og kunstnerens fritt skapende arbeid. Evnen og trangen til å utforme fysiske materialer med hendene ligger dypt forankret i oss. Mennesket har til alle tider utnyttet og bearbeidet materialer til våpen, redskaper og andre bruksgjenstander som har vært nødvendige for vår eksistens, men også til kunstgjenstander. Det å jobbe med form krever stor grad av mental tilstedeværelse og evne til å hengi seg til arbeidet, noe som styrker konsentrasjonsevnen og som samtidig kan virke harmoniserende og gi elevene et pusterom i hverdagen. Utforming av plastiske og solide materialer fordrer tålmodighet og iherdighet, samt styrke og følsomhet, avhengig av hvilket materiale man arbeider med. Formfaget gir elevene muligheten til å iakttå sine omgivelser og få en utvidet forståelse av den verden de er en del av. Gjennom håndens arbeid oppstår en dypere erkjennelse av form i seg selv og potensial som uttrykksform. Å beskue et ferdig resultat kan gi elevene stor glede og mestringfølelse. Gjennom kunst kan vi kommunisere tanker, idéer og følelser på eksplisitte eller mer subtile måter. Det å jobbe med et fysisk materiale og samtidig på idéplanet, kan hjelpe elevene å bli bevisst sine følelser og sette i gang prosesser som bidrar til livsmestring og emosjonell vekst. Forståelse for fortidens og nåtidens kunst og håndverk i egen og andres kultur kan gi grunnlag for videre utvikling og fellesskapsfølelse i vårt flerkulturelle samfunn. Det gir også impulser til å utvikle et eget kunstnerisk særpreg. Faget tar sikte på å gi elevene innblikk i mangfoldet av skulpturelle eller tredimensjonale uttrykk både globalt og historisk, slik at de skal få forståelse for bredden, variasjonen og bærekraft i faget.

Kjerneelementer

Observasjon og estetisk opplevelse

Kjerneelementet handler om å øve opp en forståelse for hver av de tre dimensjonene, se sammenhenger og bli bevisst hvordan de forholder seg til hverandre. Å øve observasjonsevne og få en bevissthet om form, proporsjoner, det romlige og komposisjon står sentralt i kjerneelementet.

Kreative prosesser

Kjerneelementet handler om å bli kjent med og utforske ulike teknikker og kunstuttrykk innen form, og å bruke idéutvikling og kreativ problemløsning til å virkeliggjøre indre bilder og idéer. Det å utvikle sine skapende evner gjennom utforskning, for så etter hvert å nærme seg et eget kunstnerisk uttrykk står sentralt i kjerneelementet.

Håndverksmessige og kunstneriske ferdigheter

Kjerneelementet handler om å utforske ulike materialer og metoder og utvikle ferdigheter innen flere uttrykksformer og teknikker. Å utvikle materialforståelse, og lære å bruke og behandle verktøy og materialer på en hensiktsmessig og bærekraftig måte står også sentralt i kjerneelementet.

Visuelle virkemidler og komposisjon

Kjerneelementet handler om å opparbeide en forståelse for form, komposisjon og ulike grader av stilisering, samt bli bevisst bruk av visuelle virkemidler. Et sentralt punkt i kjerneelementet er å beskrive og reflektere over prosess og produkt, individuelt og i samspill med andre. Kjerneelementet handler om å få en forståelse for sammenhengen mellom form og uttrykk, og hva som kan formidles gjennom dette.

Kunst- og kulturforståelse

Kjerneelementet dreier seg om å få en forståelse for bredden og variasjonen i et skulpturelt uttrykk gjennom kunst- og kulturhistorien. Det å hente inspirasjon fra ulike kulturer og tradisjoner, og fra ulike andre kunstneres arbeider står sentral i kjerneelementet.

Fordypning, prosess og struktur

Kjerneelementet handler om å gjennomføre en strukturert, og målrettet prosess i møte med ulike teknikker, og om å bidra til et godt arbeidsmiljø i samarbeid med medelever og lærere.

Kompetansemål

Mål etter opplæringen er at eleven skal kunne:

- tolke og gjengi synsinntrykk, og beskrive volumer og proporsjoner
- vise selvstendighet og utvikle et eget uttrykk i kreative prosesser
- opparbeide en god verktøy- og materialforståelse med tanke på sikkerhet i verkstedet, teknisk utførelse og bærekraft
- ha kunnskap om ulike materialer og metoder
- vise tekniske ferdigheter og kunstneriske kvaliteter gjennom utforskning av ulike materialer og metoder
- vise at de forstår og aktivt kan ta i bruk målinger av plan, akser og proporsjoner
- alternere mellom å gjengi virkeligheten gjennom observasjon og etterlikning, og å skape fritt med ulike materialer og former
- skille mellom ulike grader av stilisering og kunne anvende denne innsikten i en skulpturell sammenheng
- ta i bruk de grunnleggende formprinsippene og kunne gjøre rede for de viktigste begrepene
- avgjøre hva som er en god komposisjon og kunne skape et helhetlig uttrykk
- gjøre rede for menneskekroppens proporsjoner og muskulatur i skulpturell sammenheng
- vise sin kunnskap om kunst- og kulturhistorie gjennom praktisk arbeid og relevant teori

- planlegge og gjennomføre en faglig prosess fra idé til et endelig personlig uttrykk
- dokumentere og reflektere over egen bruk av visuelle virkemidler og egen arbeidsprosess

Innhold og arbeidsmåter

Opplæringen i form er organisert i perioder, og baserer seg på skapende arbeid i skolens verksted. Elevene øver opp sin observasjonsevne gjennom forskjellige oppgaver som skal gjøre dem i stand til å tolke og beskrive synsinntrykk. Der de i andre kunstoff lærer ulike metoder for å skape en illusjon av dybde, skal de her jobbe med motivet fra alle kanter og skape en form som fysisk forholder seg til rommet. I hver periode utforskes en ny teknikk eller et nytt materiale, og det alterneres mellom å jobbe figurativt med ren etterlikning, og non-figurativt med fri form. Ved å utforske ulike teknikker oppøves erfaring med materialer og verktøy. Elevene arbeider både subtraktivt og additivt, avhengig av hvilket materiale eller hvilken teknikk de bruker. Gjennom eksempler fra kunsthistorien og samtidskunsten får elevene innblikk i den store variasjonen i form som uttrykk, og i oppgaver med ulike rammer kan de la seg inspirere og fordype seg i mediets forskjellige muligheter. I alle perioder øves forståelsen og bruken av visuelle virkemidler og grunnleggende formprinsipper. De skal utforske og bruke disse bevisst i utforming av arbeidet sitt. De ulike oppgavene gir elevene muligheten til å jobbe både ut ifra en ferdig idé som så formes i et materiale, og jobbe fritt med materialet og la motivet dukke opp etter hvert. I de anatomiske oppgavene lærer elevene å se proporsjoner og grunnformer i motivet, slik at de lettere kan forstå formen. Etter hvert får de en naturlig forståelse for dette, noe som gir rom for mer kunstnerisk frihet. Det legges vekt på å lære å jobbe etter modeller, men også på å forstå et motiv basert på fotografier fra ulike vinkler. Ved hjelp av siktemetoder og direkte målinger av modellen lærer elevene å finne mål, og se og beskrive proporsjoner, akser og balansepunktet i motivet, med utgangspunkt i en loddelinje. I de nonfigurative oppgavene gjelder det blant annet å skape en god komposisjon med tydelig definerte former og god dynamikk. Refleksjon over kunstneriske prosesser, alene eller i samspill med andre, står sentralt i opplæringen. Gjennom presentasjon av eget arbeid, ved å lytte til andres presentasjoner, og ved å delta i faglige samtaler, opparbeider elevene muntlige ferdigheter i faget. Elevene utvikler sine skriftlige ferdigheter når de beskriver arbeidsprosessen og begrunner sine visuelle valg i relevant fagspråk. Regneferdigheter knyttes til måling av blant annet plan og akser. De øver sine digitale ferdigheter når de bruker digitale kommunikasjonsverktøy og bildebehandlingsprogram.

Formopplæringen tar utgangspunkt i alderstrinnets egenart, og elevene føres gradvis mot større selvstendighet og bevissthet om eget uttrykk gjennom det treårige løpet.

Vg1: I formopplæringen i Vg1 legges det vekt på å få et godt håndverksmessig fundament gjennom å utforske ulike materialer og teknikker. Elevene jobber med modellering i leire, å lage en enkel støpeform og å støpe i gips. De får innføring i grunnleggende formprinsipper, det å sikte og ta mål, bruk av redskaper og å få frem ulike teksturer. De erfarer hvordan det å jobbe med ulik dybde i materialet skaper lys og skygge og dermed gir effekt. De utfører skulpturer i leire der de øves opp i å se grunnformer, plan, retninger og proporsjoner, men også skulpturer der de får mulighet til å sette sitt personlige preg på arbeidet. De oppøver nøyaktighet og materialforståelse i arbeid med oppgavene.

Vg2: I formopplæringen i Vg2 går vi dypere inn i anatomen gjennom modellering av et portrett i leire, og jobber dermed videre med grunnleggende teknikker. Samtidig får elevene nye, friere oppgaver der det legges vekt på større grad av selvstendighet i arbeidet og økt bevissthet om eget uttrykk. Eleven får i større grad ansvar for å strukturere prosessen frem til ferdig produkt, og de skal reflektere over sine valg av visuelle virkemidler. Opplæringen i andre videregående skal sikte på at elevene får en forståelse for bredden i skulptur som uttrykksform, og gjennom dette finner sin egen måte å uttrykke seg skulpturelt.

Vg3: I Vg3 jobber elevene med nye materialer som marmor og betong. Elevene gis enda større frihet og ansvar for egen arbeidsprosess. De øves i å disponere tiden og planlegge sitt prosjekt. De skal strukturere og gjennomføre prosessen frem til ferdig produkt, samt begrunne og reflektere over sin komposisjon og sine valg av visuelle virkemidler. Oppgavene er relativt åpne og har fleksible rammer, slik at elevene kan å løse dem i sitt personlige formspråk.

I Vg3 velger elevene en fordypningsoppgave innenfor et av programfagene i tegning, form eller farge. Her gjennomfører de, i samarbeid med veileder, et selvstendig kunstnerisk prosjekt hvor de velger både tema og teknikk. Prosjektet tar utgangspunkt i opplæringen gjennom tre år, og tema belyses i sammenheng med kunst- og kulturhistorien. Opplæringen på kunstlinjen avsluttes i et tverrfaglig prosjekt, over et felles tema, på tvers av fagene tegning, form og farge.

Vurdering

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal medvirke til å fremme læring og utvikle kompetanse i faget form. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de i praktisk skapende arbeid utvikler egne uttrykk og reflekterer over prosess og produkt. Det gjør de også når de presenterer og vurderer ulike visuelle uttrykk og henter inspirasjon fra andre kunstneres uttrykk. Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å utforme varierte oppgaver som fremmer kreativitet, individuelt særpreg og skaperglede. Læreren veileder eleven tett i arbeidsprosessen, og faglig veiledning og egen refleksjon går hånd i hånd. Det legges vekt på at eleven er åpen for innspill og klarer å nyttiggjøre seg veiledningen. Vurderingen kan også foregå i gruppesamtaler, der elevene samtaler om egne og andres arbeider. Egenvurdering kan gjøres skriftlig eller i samtale med læreren. Etter hver periode får elevene en skriftlig eller muntlig underveisvurdering, der det legges vekt på utviklingsmuligheter i faget. Elevenes kompetanse måles i lys av et treårig læringsløp ut fra prinsippene om vurdering for læring.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen. Grunnlaget for standpunkt karakteren i faget baserer seg på en samlet vurdering av alle delfagene, med vektlegging av kompetansenivået i nærmest avslutningen av opplæringen. Sluttvurderingen bygger på tilstrekkelig mange og ulike vurderingssituasjoner, der fagets kompetansemål er representert. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist sitt faglige nivå. Læreren skal sette karakter i farge basert på kompetansen eleven har vist gjennom praktisk skapende arbeid med materialer og

visuelle virkemidler og gjennom å vurdere uttrykk og budskap. Eleven skal ha én standpunktkarakter i programfaget.